

ALTHUSSER

- İmaginary/ imgesel düzeni insan kimliğinin kuruluşunda zorunlu bir araç olarak sistematik biçimde değerlendirmeye aldı.
- İdeolojiiyi, insanın özüne atfetmedi.
- Yapısalcı Marksizme Lacancı psikanalizi katarak “merkezsizleşmiş özne” anlayışını geliştirdi.

ÇAĞIRMA (INTERPELLATION) TEZİ

- Althusser, ideolojinin sonsuz olduğu, tarihi olmadığına ilişkin savı sürdürmek için bu tezi geliştirdi.
- Bu tez, Freud'un “bilinçdışı sonsuzdur” önermesiyle ilişkilidir.
- Çağırma, sembolik biçimler aracılığı ile gerçekleşir.
- İdeoloji, hem bireylerin dikkatini yakalama anlamında bir çağırma yapar;
- Hem de özneler, kendi üretimlerinin koşullarını yanlış tanırlar.
- Özneler, üretimin toplumsal ilişkileri içindeki farklı konumlara çağırılırlar.
- Böylece, kapitalist toplumun sömürücü kod açımalarına sanki kendi özgür inisiyatiflerini kullanıyormuş duygusuyla dahil olurlar.

ALTHUSSER'İN İDEOLOJİSİ

- İdeolojiyi, imgesel bir düzen olarak ele alır.
- Yanlış bilinçlilikte karşılığını bulan ideoloji anlayışından kopar.
- İnsan öznelerin kuruluşunda imgeseli sistematik olarak işin içine sokar.
- “İdeolojinin öznesi ,daima imgeselin alanı içine yazılıdır”
- Özne, narsistik yanlış tanıma yoluyla imgesel alanda kurulmaktadır.

ALTHUSSER'İN TANIMASI

- öznelerin ve Öznenin karşılıklı tanınması
- öznelerin birbirini tanınması
- öznenin kendisini tanınması üzerinde temellenir.
- Bu tanıma içinde özne, işgal ettiği yere kendisini yerleştiren belirleyicileri unuttur.
- Çağırma, öznenin kurucu anıdır.
- İdeoloji, çağırma ile işler.

Somut birey sözkonusu olduğunda, ideoloji bireyin içine yerleşeceği belirli roller setini, belirli bir öznelliği belirlemiştir.

- *“Baba’nın Adı’nı taşıyacağı, yani bir kimliği olacağı ve yerini başka hiç kimsenin alamayacağı bir kimse olacağı **önceden kabul edilmiştir**. Demek ki **çocuk**, doğmadan önce, içinde yer alınıp beklendiği özgül aile ideolojisinin biçimi ile ve biçimi içinde **özne olmak üzere belirlenmiştir** ve her zaman zaten öznedir.”*

“Böylece ideoloji, insan ve kendi dünyası arasında yaşanan bir ilişki meselesidir. *Bu ilişki*, sadece bilinçli olarak görünmesi koşulunda *bilinçdışıdır*. O, basit bir ilişki değildir: ilişkiler arası bir ilişki, *ikinci dereceden bir ilişkidir*. İdeoloji içinde insanlar, kendileriyle varoluş koşulları arasındaki ilişkiyi değil, kendileriyle kendi varoluş koşulları arasındaki ilişkiyi yaşama tarzını ifade etmektedir ;bu *hem gerçek bir ilişkiyi, hem de hayali (imaginary)* yaşanan bir ilişkiyi gerektirmektedir. İdeoloji, bundan dolayı, insan ve dünyası arasındaki yani *gerçek ilişkinin üstbelirlenmiş birliği* ve kendileriyle kendi varoluş koşullarının gerçek koşulları arasındaki hayali ilişkiyi ifade eder.”

İMGESEL İDEOLOJİ

- İdeoloji, hem yaşanandır hem de imgeseldir.
- İdeoloji, imgesel olarak yaşanandır.

İDEOLOJİ MADDİDİR

- Daima maddi kurumlar tarafından ifade edilir ve dağıtılır.
- Öznenin maddi/ somut eylemleri içinde varolan maddi pratikler ve ritüeller tarafından yönetilir.
- Fikirler, maddidir.
- Bu fikirlere sahip olan özne de aslında bir nesnedir.
- Dolayısıyla kendi eylemlerinin kökeni olan özerk özne nosyonu, geçersizdir.

“Özne kategorisi, ideolojinin kurucusudur, ancak somut bireyleri özneler olarak kurarak var olmaktadır...İdeolojinin varlığı ve bireylerin özneler olarak çağrılması ya da seslenilmesi bir ve aynı şeydir.”

- İdeolojinin sembolik işleyişi, anlam ve hakikatın ideolojik deneyimi içinde başarılı biçimde içselleştirilmektedir.
- Bu nedenle özne, ida'nın çağırmalarına her seferinde karşılık verebilmektedir.
- Psikanalitik ideolojinin kuramcısı Slavoj Zizek'e göre ise, öznedede bu içselleştirme asla tam olarak başarılı olamamaktadır; geride artık ve travmatik bir akıldışılık kalmaktadır.
- Özne, imgeselde yanlış tanımlar boyunca değil, imgesel, sembolik ve gerçek düzenlerin karşılıklı ilişkileri boyunca kurulur.

ALTHUSSER'DE YANITSIZ KALAN SORULAR

- İdeolojik devlet aygıtlarının nasıl olup da tanıma etkisini ya da boyun eğme etkisini ürettiğine ilişkin açıklamaları zayıf.
- Özne ve ideoloji arasındaki bağıntıyı tasarlamak açısından önemli boşluklara yol açıyor bu durum.

ZİZEK'E GÖRE

- Çağırmanın ötesindeki şey, **hazdır**.
- Hazzı ortaya çıkaran ise, fantazinin işleyiştir.
- Fantezi, Althusser sonrası ideoloji kuramının en önemli nosyonu haline gelmiştir.
- Bunu Lacan'ın öznesine yapılan başvurular sağlamıştır.

ZİZEK

- **Bilinçdışı fantezi alanına bakmaktadır.**
- Bilinçdışı alanın, modern kültürün sosyal ve ideolojik biçimlerinde kendisini gösterdiğini söylemektedir.
- **İdeoloji, vaatlerin ve varsayımların üstbelirlenmiş bir alanıdır.**
- Bütün ideolojik şebeke, insan öznelerin fantezi özdeşleşmeleri yoluyla yeniden üretilmektedir.
- *“İdeolojinin işlevi, bize kendi gerçekliğimizden bir kaçış noktası sunmak değil; ama bize bir travmatik, gerçek çekirdekten kaçış olarak toplumsal gerçekliğin kendisini sunmasıdır.”*

Zizek Düşüncesi

- Psişik yaşantının temeli özünü haz olarak görür.
- Haz, Lacancı psikanalizde, karmaşık bir şekilde eksiklik ile örülüdür.
- İnsan özne, bir kez imgesel düzenin tamlığından söküldüğünde:
  - kendisini içsel olarak bloklanmış,
  - eksiklik tarafından işaretlenmiş,
  - tek amacı bu özsel hiçliği telafi etmek olan
  - anlam ve birlik için sonuçsuz arayışlara giren,
  - yabancılaşmış bir şey olarak kurulur.

FANTAZİ

- Eksikliğin telafisi olarak kurulur.
- **Telafi edici bir inşadır.**
- İktidarın kaynağı ve toplumsal anlamlandırmanın başarısızlık alanıdır.
- **İdeolojinin ve kimliğin kökeninde haz vardır.**
- Haz, sembolik içine tamamıyla dahil edilemeyen bir şeydir.
- **Arzunun sert çekirdeğidir; travmatik irrasyonelliktir.**

FANTAZİ ve İDEOLOJİ

- İdeolojik söylem, fantezi içinde ve onun aracılığıyla işler.
- Fantezi, bizim dünyayı anlamlı ve tutarlı olarak deneyimlediğimiz çerçevedir.
- Yapının kalbindeki eksikliği ve antagonizmayı destekler.
- Bütün ideolojiler, hazzın bilinçdışı biçimlerine tutarlılık verirler.
- İdeolojik düşmanlıklar, yabancı ve Öteki olarak algılanan bir şeye,öznenin yoksun olduğu şeye dair duyulan acının yansıtılmasını kapsamaktadır.

ANTAGONİZMA VE ÖZNELLİK

- Tam olarak Lacancı bir özne nosyonundan hareket edildiğinde, özne mutlak antagonizma deneyiminde gerçekleşir.
- Bir öz tıkanma, bir öz-engellenme olarak mutlak antagonizma deneyimi, insana kendi kimliğini bütünüyle gerçekleştirmesini engelleyen dahili bir sınır sunmaktadır.
- Özne, Lacancı anlamda, bu içkin sınırın, Ötekinin içkin imkansızlığının adıdır.
- Ve bu özne, ancak bütünüyle gerçekleşmesi engellendikçe özne olabilmektedir.
- Kendi engellenmişliği (negativitesi) paradoksal olarak öznenin kurucusu olmaktadır.

Mutlak Antagonizma ve Öznellik

- Saf antagonizmada , konumumuzun bütün olumluluğu ve tutarlılığı, düşmanın konumunun yadsınmasına uzanır.
- Benim kimliğimi tamamıyla elde etmekten alıkoyan ötekinin yadsınması, sadece kendi kendimi engellememin bir dışlaşmasıdır.
- Böylece olumsuzluk, olumlu bir varoluşa yol açar.
- Toplumsal antagonizma düzeyinde özne, öteki tarafından belirlenen olarak oluşurken; saf antagonizma düzeyinde öznenin öteki tarafından belirlenmesi aslında her zaman öznenin kendi kendini belirlemesidir.

Zizek, herhangi bir tikel veya kollektif kimliğin bütünüyle gerçekleşmesinin içsel olarak engellenmesini onaylamaktadır.

- Eksikliğin telafisi olarak kurulur.
- **Telafi edici bir inşadır.**
- İktidarın kaynağı ve toplumsal anlamlandırmanın başarısızlık alanıdır.
- **İdeolojinin ve kimliğin kökeninde haz vardır.**
- Haz, sembolik içine tamamıyla dahil edilemeyen bir şeydir.
- **Arzunun sert çekirdeğidir; travmatik irrasyonelliktir.**

ZİZEK- ALTHUSSER İLİŞKİSİ

- Zizek, Althusser'in öne sürdüğü gibi, çağırmalarla bir özdeşleşmenin olmasıyla, insan öznelerin toplumsal yeniden üretim içindeki eylemlerinin sürdürülebileceğini düşünür.
- Althusser'den farklı olarak, çağırmanın ötesindeki boyut olarak gerçeği tanımlamaktadır.
- İnsanların ideolojik söylemlerle özdeşleşmelerinin karmaşık ve sıklıkla da çelişkili biçimlerde olmasının nedeni, Zizek'e göre, çağırmanın ötesindeki fantezi alanıdır.